

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

תוכן עניינים

א. דן את הדין זיכה את החייב חייב את הזכאי טימא את הטהור טיהר את הטמא מה שעשה עשוי וישלם מביתו ... כאן שמעה בדבר משנה כאן שמעה בשיקול הדעת ... אפילו בדבר ושמואל.....1

ב. שיקול הדעת אמר רב פפא כגון תרי תנאי או תרי אמוראי דפליגי אהדדי ולא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר ואיקרי ועבד כחד מינייהו וסוגיא דשמעתא אזלי כאידך ... בשיקול הדעת טעית מומחה לרבים אתה וכל המומחה לרבים פטור מלשלם.....3

ג. כאן שנמל ונתן ביד כאן שלא נמל ונתן ביד.....4

ד. ליוצא מבית דין חייב ואמר אחד יש לי ללמד עליו זכות ... שמחזירין אותו ... ליוצא מבית דין זכאי ואמר אחד יש לי ללמד עליו חובה ... שאין מחזירין אותו.....6

ה. והחילופא למסית דכתיב לא תחמל ולא תכסה עליו.....6

ו. החייבי גלויות מניין אתיא רצה רצה חייבי מלקיות מניין אתיא רשע רשע.....8

ז. ואין מחזירין לחובה ... והוא שמעה בדבר שאין הצדוקין מודין בו אבל טעה בדבר שהצדוקין מודין בו זיל קרי בי רב הוא ... טעה בנואף חוזר ... כגון שמעה שלא כדרכה.....8

ח. דיני ממונות הכל כו' הכל ואפילו עדים ... בין לזכות בין לחובה.....8

ט. עונה לזכות ואין עונה לחובה ... באחד מן התלמידים.....10

דף לג.

א. דן את הדין זיכה את החייב חייב את הזכאי טימא את הטהור טיהר את הטמא מה שעשה עשוי וישלם מביתו ... כאן שמעה בדבר משנה כאן שמעה בשיקול הדעת ... אפילו בדבר ושמואל

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

כבר התבאר במסכת ב"ק דף ק. ודרף קיז: ולעיל דף ו. שדיין¹, המוסמך להורות בדיני ממונות שבין אדם לחבירו, כגון שהוא מומחה, או ג' הדיימות, או שקבלוהו עליו בעלי הדין. ודן וטעה בדבר משנה שהיא הלכה מפורשת², הרי הדין בטל וחוזר, ואף במקום שאי אפשר להחזיר הדין, כגון שזה שקיבל הממוזן הוא אלם או שהלך למדינת הים, י"א³ שהדיין פטור מלשלם, ולשיטה זו י"א⁴ שאפילו נשא הדיין ונתן ביד, שנטלו מזה ונתן לזה פטור, וי"א⁵

¹ דעת הר"ף שאפילו לר"מ דדאין דינא דגרמי, בדיין פטור שאם לא כן אין לך אדם שיזדקק לדין, ועוד דכיון שברשות דן לא מיקרי נתכוין להזיק, ואף על פי שאי אפשר להחזיר הדין אין זה אלא גרמא שבאה אח"כ. והרמב"ם מחלק בין טעה בדבר משנה שדינו בטל ונמצא שלא עשה כלום ופטור מלשלם, לבין טעה בשקול הדעת שלפעמים דינו דין, והייב מדינא דגרמי.

והתוס' והרא"ש כתבו דמה שחילקו בגמרא בין טועה בדבר משנה לבין טועה בשיקול הדעת אינו אלא למאן דלא דאין דינא דגרמי, ולכן טועה בדבר משנה לא עשה כלום, ופטור, אבל טעה בשקול הדעת שהדין קיים הוי מויק ממש בדיבורו, משא"כ למאן דמחייב בגרמי, אפילו טועה בדבר משנה ואי אפשר להחזיר חייב, דומיא דמראה דינר לשלחני וכהניגו שפיגלו במקדש. ובקצה"ח סק"ב הקשה לסברת התוס' שמויק בדיבור הוי מויק ממש, א"כ בעדים שהעידו שקר למה אינו חייב אלא מדינא דגרמי, ותירץ דלא אמרינן שבדיבור הוי מויק אלא כשהזיק נעשה בפועל ממש בדיבורו, כגון כהנים שפיגלו, וכן בדיין שחייב את הזכאי, אבל בעדים אין ההזיק נעשה על פיהם אלא שהב"ד סומכים עליהם ופוסקים על פיהם, ומצדד לומר שגם דיין שזיכה את החייב אינו אלא גרמי, עפ"י מ"ש בתמים דעים סימן כז בהא דמחייבים בטעה בשקול הדעת, הרי כשם שהבע"ד נפטר מלהחזיר משום שיכול לומר הראה לי דשלא כדין דנתני ואשלם, א"כ גם הדיין יפטר מטעם זה, ותירץ דבע"ד אומר כן, אבל הדיין שהוא ירא שמים ויודע שטעה והוא מודה צריך לשלם, ולפי"ז אף על גב דקם דינא, מ"מ"נ אם יפה הורה הרי ודאי פטור, ואם באמת טעה אין החיוב אלא משום שהבע"ד טוען שרוצה הוכחה שטעה וזה לא נעשה בדיבור של דיין, ושוב דומה לעדי שקר, ובנה"מ סוף סק"ג מפסק בסברת הקצה"ח, ע"ש. ועי' דברי חיים ואמרי בינה דיני דיינים שהאריכו בהלכה זו בכמה פרטים, ועי' גם בקובץ הפוסקים סימן כה.

² וכמ"ש בשו"ע סימן כה סעיף א שה"ה דבר המפורש בגמרא או בפוסקים הו"ל בטעה בדבר משנה. ועי' ברמ"א שם שאין להקל בדבר שהחמירו בו החבורים שנתפשטו ברוב ישראל, אם לא שקיבל מרבותיו שאין נוהגים באותה חומרא, ע"כ. וביאר הסמ"ע שם סק"ב דהיינו באיסור והיתר אבל בדיני ממונות לא שייך לשון קולא. ובסעיף ב האריך הרמ"א כיצד ינהג הדיין או מורה באיסור והיתר במקום שיש מחלוקת ואין הכרעה. וכן בהא דהלכה כהאחרונים. ועי' בפת"ש סק"ב בשם החו"י מ"ש בענין הכרעת הלכה במחלוקת בשו"ע והסמ"ע עם הש"ך ובאיזה אופן מיקרי טעה בדבר משנה. ועי' גם בכסף הקדשים שם מ"ש בענינים המובאים בשו"ע שלא מצד הכרעה בהלכה.

³ שו"ע ונו"כ כה א כשיטת הר"ף כפ"א דסנהדרין והרמב"ם.

⁴ סמ"ע סק"ז בדעת הר"ף והרמב"ם, שכל בדיין לא מיקרי מויק בידים אלא גורם, וכיון שלא נתכוין להזיק פטור.

⁵ סמ"ע שם בשם הב"י, שבזה הוי מויק בידים ממש וכן הסכימו המ"ז והש"ך סק"ד, (וכתב התומים דה"ה אם צוה הדיין לשלוח ב"ד לירד לנכסיו הוי כנו"נ ביד, דכיון שהוא במצות הדיין שלוחו כמותו, וצ"ע). אלא שכתב הש"ך לחלק בין מומחה ולא קיבלו עליו או הדייט וקבלו דכיון שאינו ברשות גמור חייב, משא"כ במומחה וקיבלו אפילו נשא ונתן ביד פטור, דהוי כאנוס ובס"ק יג אות ד כתב שגם בזממה"ז יש דין מומחה לענין פטור תשלומין, כגון שהוא חשוב בדורו ובקי במשנה ותלמוד ובקי בשיקול הדעת ומעיין בדינים כמה שנים, ובערוה"ש כתב שרב גובריה בש"ס ופוסקים ובעל סברא ישרה, וידוע ומפורסם למומחה, וכל שנתמנה בעירו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

שבנשא ונתן ביד חייב, ויש חולקים⁶ וסוברים שבמקום שאי אפשר להחזיר הדין חייב הדיין לשלם מדינא דגרמי.

ב. שיקול הדעת אמר רב פפא כגון תרי תנאי או תרי אמוראי

דפליגי אהדדי ולא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר

ואיקרי ועבד כחד מינייהו וסוגיא דשמעתא אזלי כאידך

... בשיקול הדעת טעית מומחה לרבים אתה וכל המומחה

לרבים פטור מלשלם

עוד התבאר שם ולעיל דף ה. טעה הדיין בשיקול הדעת, כלומר⁷, כגון דבר שהוא מחלוקת תנאים או אמוראים או פוסקים⁸ ולא נפסק הלכה כאחד מהם בפירוש ועשה כאחד מהם, בין שידע שהשני חולק או לא⁹, ולא ידע שכבר פשט המעשה בכל העולם או בכל המדינה שהוא בתוכו¹⁰ כדברי האחר¹¹,

ע"י הציבור יש לו דין מומחה לענין זה. והסכים בתומים בזה לדעת הש"ך, וכתב דמ"מ אם נשא ונתן ביד חייב לפני משורת הדין, משא"כ בלא נו"נ פטור אף לפני משוה"ד. ובסתם מומחה ולא קיבלו או הדיוט וקיבלו כתב שיכול המוחזק לומר קים לי, עיין שם. ועיין בש"ך בסק"א הביא דברי בעה"מ והרשב"א ועיין בקצה"ח סק"א דן בחיוב הנשא ונתן ביד.

⁶ רמ"א שם, כדעת הטור בשם התוס' והרא"ש, ודעת הסמ"ע לשיטה זו שאפילו ג' מומחין וגם קיבלוהו עליהם חייבים לשלם, והש"ך האריך להוכיח שאף לשיטה זו, אם הוא מומחה וקיבלו עליו פטור, ובעיקר הדין חולק הש"ך על שיטת התוס' והרא"ש, ומשמע שלשיטת הרמ"א אף בנשא ונתן ביד אינו אלא מדינא דגרמי, וצ"ע.

⁷ שו"ע ונו"כ כה ב, וכפי מה שסיכם במאזנים למשפט
⁸ ש"ך ז

⁹ אבל גוף המחלוקת ידע, אמנם אם לא ידע מהמחלוקת כלל ופסק כפי אותה דעה שידע, ואחר כך נודע לו שיש מחלוקת, אז אם סוגיא דעלמא היא גם כן כהך דעה שלא ידע ממנה, הסכים הש"ך [סק"ח] דהוי כטועה בשיקול הדעת

¹⁰ כמו בגליל ריינו"ם שתופסין לעיקר באכילת חלב הכרם, כרבינו יואל [מובא בהנהגות מימוניות בפרק ז' ממאכלות אסורות אות ב', ועיין שו"ע יורה דעה סימן ס"ד סעיף ט'] או במצרים שפוסקין הכל כמו הרמב"ם. [אות אורים סקי"א]. ואם הוא דין שחידשנו מדעתנו, אז אם הדיין שהורה בהיפך כששומע סברא זו מודה, הוי כטעות בדבר משנה אף שלא נזכר בפוסקים, ואם אינו מודה וחולק כששומע הסברא, ולרוב הדיינים נראין דברי השני, הוי כטועה בשיקול הדעת. הרא"ש [סנהדרין פ"ד סי' ו'] והתומים סקט"ו.

¹¹ או דסתמא דש"ס פריך ממילתו או שמוכח בענין אחר בש"ס שהלכה כמותו או שרוב הדיינים נראה להם דברי השני, דהיינו סוגיין דעלמא, כל זה הוי טעות בשיקול הדעת. ובמקום דסליק בנמרא בתיקו, ע"י בש"ך סק"ב אות ב שכתב בשם הג"י דהוי כטועה בדבר משנה, והש"ך חולק, דכל שאין הדבר ברור שמעיה לא מיקרי דבר משנה, ואפילו כטועה בשיקול הדעת אינו אלא מה שעשה עשוי ופטור מלשלם. וכתב שהג"י לשיטתו שבכל תיקו לא מהני תפיסה, אבל לפי מה שהעלה בתקפו כהן שאף בתיקו מהני תפיסה (ע"י בש"ך סימן

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדין היומי

מסכת סנהדרין

מדינא הדין קיים אם קבלוהו בעלי הדינים וסמכו על סברתו מתחילה, אמרינן דעבד כמר עבד ומה שעשה עשוי, אך אם יש פסידא לבעל דין י"א¹² שהדין חוזר.

ואם הוא מומחה לדון ונטל רשות מריש גלותא, או שלא נטל רשות אבל קבלו אותו בעלי דינים עליהם וקיבלו אותו עליהם, יש אומרים¹³ שהדין חוזר אפילו נשא ונתן ביד, חוזר ומוציא. וכשאי אפשר להחזיר פטור הדיין מלשלם, וי"א¹⁴ שהדין קיים אפילו כשאפשר להחזיר הדין, ומ"מ חייב הדיין לשלם.

ג. כאן שנטל ונתן ביד כאן שלא נטל ונתן ביד

היה הדיין מומחה אבל לא קיבלוהו עליהם¹⁵, או אינו מומחה וקיבלוהו עליהם, וטעה בשקול הדעת, אם נשא ונתן ביד, או אפי' לא נשא ונתן ביד אלא שכפאו לבעל דין ליתן¹⁶, הדין קיים וישלם הדיין מביתו¹⁷, שכיון שעשה

שמו, א"כ כל דין שפסק והוציא ממון מה שעשה עשוי ולא ישלם, וכתב עוד דאפילו אם נאמר דלא מהני תפיסה היינו תפיסה מעצמו, אבל כל שהתפיסוהו הדיין שקבלוהו או שהוא מומחה, הו"ל כתופס ברשות לכו"ע, עיין שם. ובנה"מ ס"ב הביא בשם התומים שבתקוה והתפיסו הדיין צריך הדיין לשלם, ועיי"ש מה שהקשה. עוד כתב בנה"מ שאם הוא דין שנתחדש בדברי הפוסקים מסברא, ואילו היה הדיין שומע הסברא היה מודה ודן בהיפך ממה שפסק, ה"ו כטועה בדבר משנה, ואם גם לאחר ששמע הסברא חולק, ולרוב הדיינים נראה שלא כדבריו, הוי כטעות בשקול הדעת.

¹² שו"ע שם

¹³ שו"ע ונו"כ שם ב

¹⁴ סמ"ע ושי"ך שם בדעת הרמ"א כמ"ש בסעיף ג נבי לא קיבלוהו עליו, ולשיטה זו כל טעות בשקול הדעת קם דינא, וממילא לדעתו גם צריך לשלם, ובתומים מסתפק בזה, דאפשר שאף הרמ"א מודה שפטור מלשלם וממילא לדעתו גם צריך לשלם, ובתומים מסתפק בזה, דאפשר שאף הרמ"א מודה שפטור מלשלם וממילא הדין בטל, ומ"מ כתב שמסתבר כדעת הסמ"ע והשי"ך, ועיי" בשי"ך שהאריך לדון כשיש גדול בעיר אם יכול להחזיר הדין. ובשי"ך ס"ק כט כתב שלכאורה החיוב הוא מדינא דגרמי, עוד כתב השי"ך שם אות ב מדברי הטור בשם הרא"ש שאף כשלא נתקיים הדין למעשה אמרינן קם דינא, והסכים עם הסמ"ע, והשי"ך שם תמה עליו והעלה דכל שלא נתקיים הדין לכו"ע לא אמרינן קם דינא, בין במומחה ובין באינו מומחה בין קיבלו עליו ובין לא קיבלו, ואפילו נתקיים מחצית הפסק, אין מוציאין השאר, עיין שם. ובקצה"ח סק"ט מסתפק בקיים מקצת הפסק, וכתב שבהחזיר משכון במקצת החוב, נתקיים הדין בכלו, ומצדד לומר דגם כשנשא הדיין ביד במקצת, נתקיים הדין בכלו, אבל בנה"מ הסכים לדעת השי"ך, שכל שלא נתקיים כולו אין מוציאין השאר. ועיי' אמרי בינה דיני דיינים סימן לג.

¹⁵ בשי"ך העלה שבקיבלו עליו אפי' לא נמיר כלל קם דינא בשקול הדעת, ובקצה"ח סק"ז כתב שאפשר דדוקא בגמיר ששם דין עליו, שי"ך לומר שבשקול הדעת מיקרי פסק, אבל בלא נמיר כלל לא הוי עליה שם דין, וממילא אין זה פסק כלל, כשם שהיחיד אינו רשאי לעשות דין לעצמו במקום שקול הדעת. ועיי' בנה"מ.

¹⁶ נה"מ ס"ק יג עפ"י דברי השי"ך בס"ק מה

¹⁷ שו"ע ונו"כ שם ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדין היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

מעשה גמור לקיום הפסק, אינו יכול להוציא מיד המוחזק, וחייב מדינא דגרמי. ואם לא נשא ונתן ביד, יש אומרים שאם אפשר להחזיר הדין חוזר, ואם אינו יכול חייב הדין לשלם, וי"א¹⁸ שאפי' אפשר להחזיר אינו חוזר אלא הדין חייב לשלם.

מי שאינו מומחה¹⁹ ולא קיבלוהו עליהם, אפילו לא טעה יכולים בעלי הדין לחזור ולדרוש בפני ב"ד אחר²⁰, ואם כבר שילם חייב הדין לשלם ויחזור ויוציא מהבע"ד השני, ואם אינו יכול להוציא מפסיד הדין²¹, ויש אומרים²² שאם לא נשא ונתן ביד, גם באופן זה פטור.

קיבלו בעלי דין עליהם²³ דין בין לדין ובין לטעות, אפילו טעה פטור מלשלם. במקום שחייב הדין לשלם והיו כמה דיינים שהסכימו כולם לפסק, כולם משלמים, ואם היו שלשה ונפסק עפ"י שנים מהם, משלמין השנים כל אחד שלישי והבע"ד מפסיד שלישי²⁴, אבל אם היו יותר ונפסק הדין עפ"י שלשה הם משלמין הכל.

¹⁸ רמ"א שם, דסוף סוף פסק הדין, ואין הפסק נגד הלכה מפורשת, פסקו קיים לגבי בעל דין הזוכה, וכיון שיש טעות מצד הדין עליו לשלם. והש"ך ס"ק כח פסק כהמחבר, ועיין פתחי חושן חלק ו פרק ד הערה צג האריך עוד בזה

¹⁹ שו"ע ונו"כ שם ד

²⁰ וכתב הש"ך בשם הריב"ל שאם לא טעה מה ירויחו כשידונו בב"ד אחר, ופירש דר"ל דלא ידעינן ודאי שטעה, והש"ך כתב דנ"מ לענין שנותנים לו זמן ב"ד מפסק ב"ד השני, ועוד נ"מ לענין פירות שבינתיים.

²¹ שזה מתכוין להזיק, והיינו אפילו להרי"ף שאין דנים דד"ג בדין, זה שאינו מומחה ולא קיבלוהו עליו לאו דין הוא וחייב מדד"ג, והסמ"ע ס"ק כח הביא דברי הכ"מ שמחלק בין נו"נ ביד שלעולם תובע הבע"ד מן הדין, ובלא נו"נ ביד תובע תחלה מן הבע"ד, ורק כשאין לו חוזר על הדין, והסכים הש"ך לדבריו, אבל הסמ"ע כתב שאפי' לא נו"נ ביד תובע הבע"ד מן הדין והוא יתבע מהבע"ד, ובקצה"ח ס"ק יג כתב כדעת הכ"מ, שהרי גם במראה דינר לשלחני כשאפשר להחזיר פטור השלחני, אלא שכתב שאם יכול להחזיר ע"י הוצאות, כגון שהלך הבע"ד למדה"י אפשר דדמיא לדוחף מטבע לים שנחלקו המחבר והרמ"א בסימן שפו סעיף א שגם כאן אינו אלא גורם להוצאות אחרות, מיהו אפשר שאף לדעת המחבר שמחייב בדוחף הכא פטור משום דהוי כגורם דגורם, ועי' שער משפט סק"א שהקשה שהרי לדעת הרמב"ם אף בשולחני אינו חייב אלא כשאמר לו עלך קא סמיכנא, וכשלא קבלוהו עליהם ה"ז כאילו לא אמר לו.

²² ש"ך שם, דכיון שאין דינו קיים הרי לא עשה כלום, והבע"ד ששילם אפסיד אנפשיה.

²³ רמ"א שם ג

²⁴ רמ"א שם ג ואין השלישי חייב לשלם, שהרי הוא לא טעה, וגם הם לא ישלמו חלקו, כיון שבלעדיו לא היה נגמר הדין, ובשו"ת חות יאיר סימן קמו כתב מטעם זה בדין שלישי שיודע בודאי שחבריו טעו שאין לו למנוע מלחתום על הפס"ד אלא יכתבו שמדבריהם יצא פלוני זכאי או חייב, וכמ"ש בגמרא, וממילא יהא פטור מתשלומין, עיין שם שהאריך בזה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

רב המורה באיסור והיתר²⁵ וטעה ונגרם הפסד לשואל, דינו כדיין שטעה בדיני ממונות וכמו שנתבאר.

דף לג:

**ד. ליוצא מבית דין חייב ואמר אחד יש לי ללמד עליו זכות ...
שמחזירין אותו ... ליוצא מבית דין זכאי ואמר אחד יש לי
ללמד עליו חובה ... שאין מחזירין אותו**

כבר התבאר לעיל דף לב. שדיני ממונות²⁶ מחזירין בין לזכות בין לחובה, וסותרין הדין אחר שגמרוהו כשרואין שטעו כולם, ודיני נפשות מחזירין לזכות ואין מחזירין לחובה בית דין שטעו²⁷ כיצד בדיני נפשות וחייבו את הפטור וגמרו דינו לחובה, ונראה להם הטעם שיסתרו בו את דינו כדי לזכותו, סותרין וחזירין ודנין אותו²⁸.

אבל אם טעו ופטרו את המחוייב הריגה אין סותרין את דינו ואין מחזירין אותו.

ה. וחילופא למסית דכתיב לא תחמל ולא תכסה עליו

²⁵ כתב הרמ"א סוף סעיף א שכל שהגיע להוראה אף על פי שאינו סמוך דינו כמומחה לענין איסור והיתר, ועי' סמ"ע וש"ך שם, ואם טעה בשקול הדעת, נראה מדברי הפוסקים שכל שאפשר להחזיר הדין יכול הדיין לחזור, ולענין חכם שאסר אם יכול אחר להתיר, עי' ביו"ד סימן רמח סעיף לא ובנו"כ שם, ועי' אמרי בינה דיני דינים סימן לא, ועי' שו"ת תשובה מאהבה סוף סי' קפח בענין מורה המחמיר שלא כדין.

²⁶ רמב"ם הלכות סנהדרין פרק יא הלכה א

²⁷ רמב"ם שם פרק י הלכה ט

²⁸ ורבינו כתב חזירין ודנין אותו לאשמועינן דאע"פ שלא ראו להחזיר הדין טעם ברור לזכות מ"מ כיון שמצאו טעם מחזירין וחזירין ודנין אותו. לח"מ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

כבר התבאר לעיל דף כט: שאסור²⁹ למוסת³⁰ ללמד זכות על המסית שנאמר (דברים יג פסוק ט) וְלֹא תִחְמַל וְלֹא תִכְפֹּה עָלָיו, ואסור לו לטעון דבר של זכות בבי"ד על המסית, ואפילו יודע לו זכות לא ילמדהו ולא יזכרהו עליו.

אם אומר³¹ שיש לו ללמד זכות משתקין אותו, כיון שעובר בלאו, ואם עבר ולימד זכות, אם הזכות נראה לבית דין מצילין אותו, אעפ"י שעברו בלאו, שאסורים ללמד זכות, אבל כיון שלימדו זכות הדיינים יעינינו בזה.

אף על גב שבכל דיני נפשות מצוה על הדיינים לחפש בזכות הנידון ולטעון לו, במסית הדיינין³² אסורים ללמד עליו זכות אלא אם כן טוען אותה הוא בעצמו שנאמר וְלֹא תִחְמַל וְלֹא תִכְפֹּה עָלָיו,

ואם יצא מבית דין זכאי ואמר אחד יש לי ללמד עליו חובה מחזירין אותו, יצא חייב ואמר אחד יש לי ללמד עליו זכות אין מחזירין אותו, ומושיבין בדינו זקן וסריס ומי שאין לו בנים כדי שלא ירחמו עליו³³, שהאכזריות על אלו שמטעין את העם אחרי ההבל רחמים הוא בעולם שנאמר שם פסוק (יה) יְשׁוּב ה' מִחֲרוֹן אָפוּ וְנָתַן לָךְ רַחֲמִים וְרַחֲמֶיךָ וְהִרְפֶּיךָ.

²⁹ רמב"ם עבודת כוכבים פ"ה ה"ד חינוך מצוה תם ועיין במנחת חינוך להקשות דילמא לאוין דמסית אינם אלא דרך שלילה דהיינו שאין חייב לאהבו ומותר לשונאו וא"צ ללמד עליו זכות ומותר ללמד עליו חובה ומנא ליה לחז"ל דעובר בלאו אם עושה כן וכעין זה הקשה בשו"ת שואל ומשיב מהדורה א ח"א סי' ריו ותירין "דבמסית לא מסתבר כלל שיהיה רשות לרחם עליו כמ"ש הרמב"ם פ"א שם שאכזריות על השעלים אלו רחמים הם וכמ"ש למען ישוב ד' מחרון אפו ונתן לך רחמים וא"כ כיון דלא מסתבר כלל לרחם עליו ולכך יושב בדיין זקן וסריס וכדומה א"כ פשיטא דאינו שלילה רק לאו גמור וז"ב ופשוט ודוק"

³⁰ ועיין חוות יאיר סי' קסו שהקשה מנ"ל לרמב"ם דקאי רק על המוסת דהפשטות דקאי אכל ישראל וודאי קשה על החינוך דס"ל דלא דלא תאבה ל"ת יז ולא דלא תשמע ל"ת יה קאי אכל ישראל אמנם ברמב"ם פ"א ה"ה מוכח דלאו זה הוא גם על בי"ד שכתב אין טוענין למסית אמנם לפי"ז קשה לשונו הכא אסור למוסת ללמד וכו' ואפשר דמש"כ בהל' סנהדרין אין טוענין כוונתו דאין צריכים לטאון אבל אינם בלאו אם טענו ובאמת לא הזכיר שם שאם טענו עברו בלאו זה וצע"ג

³¹ מנחת חינוך אות ג

³² ואפשר דהכא לאו זה שייך אף לבי"ד אע"ג שלרמב"ם שאר לאוי דמסית הם דוקא על המוסת משום שאם היה לאו זה רק למוסת א"כ זה נשמע ממילא ממה שחייב ללמד עליו חובה כדאיתא בל"ת כא וודאי אם מלמד זכות הוא בכלל מה שנאסר מלשתוק ללמד עליו חובה וא"כ ע"כ קרא אייתר לבי"ד

³³ גמ' סנהדרין כט ע"א ורש"י שם ד"ה ואין טוענין ובגמ' שם לג ע"ב לו ע"ב רמב"ם סנהדרין פ"א ה"ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

ו. חייבי גליות מניין אתיא רצח רצח חייבי מלקיות מניין

אתיא רשע רשע

אחד דיני נפשות³⁴, ואחד דיני מלקיות, ואחד דיני גלות, הדינים האלו שיש בהם שוני בין דיני נפשות לדיני ממונות שוים בהן, מלבד דין אחד, שהמלקות בשלשה.

ז. ואין מחזירין לחובה ... והוא שטעה בדבר שאין הצדוקין

מודין בו אבל טעה בדבר שהצדוקין מודין בו זיל קרי בי

רב הוא ... טעה בנואף חוזר ... כגון שטעה שלא כדרכה

מה שהתבאר לעיל שבדיני נפשות אם טעו ופטרו את המחוייב הריגה, אין סותרין את דינו ואין מחזירין אותו. במה דברים אמורים³⁵ בשטעו בדבר שאין הצדוקין מודין בו, אבל אם טעו בדבר שהצדוקין מודין בו מחזירין אותה לחובה.

כיצד אמרו הבא על הערוה שלא כדרכה פטור, ופטרוהו, מחזירין אותו וממיתין אותו³⁶, אבל אם אמרו המערה שלא כדרכה פטור ופטרוהו אין מחזירין אותו, וכן כל כיוצא בזה.

ח. דיני ממונות הכל כו' הכל ואפילו עדים ... בין לזכות בין

לחובה

³⁴ רמב"ם שם פרק יא הלכה ד

³⁵ רמב"ם שם פרק י הלכה ט

³⁶ וע"כ שלא כדרכה מודים הצדוקים כדאיתא בפ"ק דהוריות הילכך האי דאין מודין בו היינו העראה שלא כדרכה דאית להו בגמר ביאה שלא כדרכה אסור בהעראה שריא וכן העלו התוס' שזו כונת הסוגיא פה, ונתבארו דברי רבינו ודעת רש"י שאין הצדוקין מודים בשלא כדרכה דמדרש חכמים הוא ממשכבי אשה מלמד שיש לאשה שתי משכבות ואיברא דסוגיא דהכא הכי משמע דאמרינן סתמא כגון דטעה בשלא כדרכה. רדב"ז שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

כל עד שהעיד בדיני נפשות³⁷ אינו מורה בדין זה הנהרג, ולא ילמד עליו לא זכות ולא חובה, ואם אמר יש לי ללמד עליו זכות משתקין אותו שנאמר (במדבר לה פסוק ל) וְעַד אֶחָד לֹא יַעֲנֶה בְּנַפְשׁ לְמוֹת בֵּין לְחֹבֶה, ומהו זה שנאמר לְמוֹת כְּלוּמַר עַד שֶׁהֵעִיד בְּנַפְשׁ לְמוֹת לֹא יַעֲנֶה דָבָר אֲלֵא יַעֲד וַיִּשְׁתַּק.

אבל בדיני ממונות יש לו ללמד עליו זכות או חובה, ובלבד שלא ימנה עם הדיינים ולא יעשה דיין, שאין עד נעשה דיין אפילו בדיני ממונות³⁸.

וכבר התבאר במסכת ראש השנה דף כו. וכתובות דף כא: וגיטין דף ה: וב"ק דף צ: שאין עד נעשה דיין, כיצד – דיינים³⁹ שאין שום אחד מעיד בפניהם כגון ששלשה הדיינים ראו בעצמן המעשה, אפילו אם כוונו ראייתן בתורת עדות, אם ראוהו ביום שהוא זמן שהיו ראויים לדון נעשים דיינים ודנין הן עצמן על אותו מעשה שראו אפילו ביום אחר ואימתי שירצו, שכיון שראוהו בעת שהיו ראויין להיות דיינים מחשיבים אותה ראייה כאילו באותו פעם ישבו בדין ושמעוהו מפי עדים בתורת עדות, שאין שמיעת העדות גדולה מראיית עינים, ועדות שנתקבל בב"ד יכולין לדון עליו אימתי שירצו, ה"נ יכולין לדון על ראייתן שהוא קבלת עדותן בכל עת שירצו⁴⁰.

אבל אם ראו את המעשה בלילה בזמן שלא היה ראוי לדון באותו פעם, אין דנין על מעשה זה על פי עצמן, מפני שאי אפשר לקיים כאן את הנאמר בפרשת משפטים (שמות יט פסוק יז) וְעַמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לְפָנַי ה', שכשישבו למחר לדין זה על כרחך יצטרכו לחזור להגיד עדותן בעת הדין, שאין שייך כאן שלא תהא שמיעה גדולה מראייה, שאין ראייתן בלילה חשובה כקבלת עדות בפני דיינים ע"י שמיעה, ואפילו בדיעבד אינו עדות בלילה. לפיכך צריכין דיינים אחרים שיעידו הם בפניהם על זה המעשה וידונו הדיינים עליו.

³⁷ רמב"ם הלכות עדות פרק ה הלכה ח

³⁸ כתבו התוס' דנראה דהיינו דוקא בעד שצריך להעיד בפיו דהא טעמא דאין עד נעשה דיין הוא משום דבעינן עדות שאתה יכול להזימה וכיון שהעדים בעצמן דנין לא ידונו לקבל הזמה על עדותן ומהאי טעמא אמרינן בירושלמי שקרובי הדיין פסולין להעיד כדלקמן פרק י"ד בהג"ה או כפירוש רשב"ם משום דבעינן שיעידו העדים בפני הדיינים כדאיתא פרק שבועת העדות ולא שיהו הם עצמם דיינים ומעמים האלו אין ענינם אלא בעד המעיד בפיו אבל מי שנתכוין להעיד וראה ואין צורך להעיד נעשה דיין לד"ה דליכא הני טעמי וכן כתב בס"ה. הג"מ שם

³⁹ שו"ע ונו"כ שם ז ה

⁴⁰ ומטעם שהוא עדות שאי אתה יכול להזימו אין לפוסלו, כיון שכל הדיינים יודעין בבירור שזה העדות אי אפשר להיות מוים שכולם יודעים שכולם ראו לא שייך לחוש לזה, משא"כ כשאחד או שנים מהם הם עדים והשלישי אינו יודע בבירור כמותם, נ"ל. לבוש שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

ואם היו שם גם כן אחרים שראו המעשה בלילה אף על פי שגם הם ראוהו, יכולין הם לדון על פי עדות ראיית האחרים שיעידו בפניהם. במה דברים אמורים שלא הוזמנו הם בשעת מעשה להעיד, אבל אם הוזמנו הם ג"כ להעיד אף בעדות האחרים לא ידונו, שכיון שהם העדים שהוזמנו הוו להו עדים ואין עד נעשה דיין משום ועמדו וגו'. ויש אומרים שאפילו הוזמנו להעיד יכולין לדון בעדות האחרים.

במה דברים אמורים שאין עד נעשה דיין בדיני דאורייתא, אבל בדבר שהוא דרבנן עד נעשה דיין.

ולפיכך שלשה⁴¹ שישבו לקיים השטר, שנים מהם מכירין חתימת ידי העדים ואחד אינו מכיר, עד שלא חתמו מעידים השנים בפני השלישי שזהו חתימת ידי העדים, ונעשין כולם דייני הקיום, וחותרם הוא עמהם⁴². אף על גב שבשעה שהעידו הם בפניו לא ישבו לקבל העדות אלא הוא לבדו, והשנים היו עדים באותו הפעם, בקיום שטרות שהוא דרבנן הקילו שער נעשה דיין, אפילו הוא עד והוא דיין בשעת הגדה.

ט. עונה לזכות ואין עונה לחובה ... באחד מן התלמידים

כבר התבאר לעיל דף לב: שדיני ממונות⁴³ הכל ראוין ללמד זכות או חובה בין הדיינים בין התלמידים, ודיני נפשות הכל מלמדין זכות ואפילו התלמידים, ואין מלמד חובה אלא הדיינים.

כיצד אמר אחד מן התלמידים⁴⁴ בדיני נפשות יש לי ללמד עליו חובה משתקין אותו, אמר יש לי ללמד עליו זכות מעלין אותו עמהן לסנהדרין, כמו שיבואר להלן דף מ. אם יש ממש בדבריו שומעין לו ואינו יורד משם לעולם, ואם אין ממש בדבריו אינו יורד משם כל היום כולו, אפילו אמר הנדון עצמו יש לי ללמד על עצמי זכות שומעין לו ועולה למניין, והוא שיהיה ממש בדבריו.

⁴¹ שו"ע ונו"כ שם כד

⁴² , ואם כן חשיב כמו שישבו כל השלשה בשעה שהעידו ונתקבלה עדותן בפניהם. לבוש וסמ"ע שם נד וש"ך

⁴³ רמב"ם הלכות סנהדרין פרק יא הלכה א

⁴⁴ שם פרק י הלכה ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

